

ÉRTÉKELÉS ÉS SIKER: A FELSŐFOKÚ KÉPZÉSBEN OKTATÓ NŐK EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Tornyai Zsuzsa Zsófia
DE Gyereknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás, nők, oktatói pálya hatékonysága

A tudományos kiválóság értékelési rendszerének megfelelő működéséhez – többek között – hozzátartozik az a tényező is, hogy a felsőoktatási intézmények kövessék a társadalmi-gazdasági változásokat, így például a nők növekvő számát és arányát a felsőoktatásban és a tudományos pályán.

Az alapfokú oktatásban résztvevők között a fiúk vannak többségben, középfokon a nemi arány közel 50–50%, míg a felsőoktatásban tanulók között a nők aránya meghaladja az 57%-ot. Emellett továbbra is a férfiak vannak többségben a legfelsőbb (Ph.D) képzési szinten, valamint a tudományos pályán lévők és a felsőoktatásban oktatók között is. Többek között ennek okait vizsgáljuk kutatásunkban, melynek során egy kutatóegyetem női oktatóit vizsgáltuk. Kvantitatív (N=134) és kvalitatív (N=30) módszerrel kerestük életútjuk speciális vonásait, s a nők tudományos karrierjének háttérösszetevőit. Alapkérdésünk az volt, hogy azok a nők, akik magas pozícióba jutottak, mit csináltak másként, mint a hasonló feltételekkel induló (nő)társaik, valamint hogy az értékelési rendszer mennyiben járult hozzá sikereikhez. Célunk, hogy ismertethessünk sikeres női életpályákat, s megtaláljuk a választ arra, hogy mit kellene tenni ahhoz, hogy a rátermett, teljesítményt felmutató nők közül a jelenleginél többen jutassanak el vezetői pozíciókba.

A vizsgálat eredményei alapján tudományterületenként, az oktatási hierarchiában való elhelyezkedés szerint és életkori csoportok alapján is különbség fedezhető fel a női oktatók-kutatók között. Mind a tudományos pályára lépés motivációi tekintetében (fokozat, cím, oktatás, kutatás, presztízs), mind a felmerülő akadályok és támogatások tekintetében (pl. a gyermeknevelés és a család, a tudományos karrier akadályaként és a tudományos pálya támogató aktoraként is megjelenik az életutakban), mind a karrier és a család összeegyeztetésének szempontjából (korlátozottabb lehetőségek, mobilitás). Kiemelten foglalkoztunk az oktató-nők-kutatónők siker- és karrierértelmezésével, amely alapján négy, jól elkülönülő csoport rajzolódott ki: a családanyák, akik félnek a tudománytalanság bélyegétől; a zsonglőrök, akik kettős kötésű karrierre törekszenek; az altruisták, akik oktatnak, tanítanak és hallgatóik sikerreit is számon tartják; és a felfedezők, akik tudományos címeiket és kutatómunkájukat tekintik életünk legnagyobb sikerének.

Az oktatónők-kutatónők helyzetével foglalkozni kiemelt jelentőségű téma, hiszen helyzetüket megismerni és megismertetni nem csupán női, hanem ösztársadalmi kérdés is. A nők felsőoktatásban és tudományban való megjelenése és jelenléte társadalmi, munkaerő-piaci és nemi szerepekkel kapcsolatos változásokat is eredményezett és további változásokat fog eredményezni.